

Karadeniz Doğal Gaz Keşfi “Eksen” Değiştirir Mi? - Mehmet Öğütçü

Karadeniz’de Eređli açıklarında doğal gaz rezervlerinin keşfi gibi müspet haberler içimizi ısıtıyor. “Sakarya” adı verilen yeni doğal gaz sahasının envanterimize katılması hiç kuşkusuz hepimizi sevindiren önemli bir haber.

Karadeniz’de “Türkiye tarihinin en büyük doğal gaz keşfi” ile eksen değişikliği yaşayacağımız, üç yıl içinde 2023’e kadar vatandaşlarımız ile buluşturacağımız bu gaz sayesinde cari işlemler açığı veren bir ülkeden fazla veren bir ekonomi

konumuna gececeğimiz belirtiliyor.

Keşke yüksek beklentiler yaratan bu “müjde” daha akıllıca bir stratejik iletişim ile yönetilseydi, güven ve inandırıcılık ile ilgili dışarıda ve içeride soru işaretleri yaratmasaydı.

İleride yeni keşifler olması, belki de Karadeniz’in yeni bir Kuzey Denizi örneğine dönüşmesi ihtimali var tabii, ama biz şimdilik TPAO’nun testler neticesinde belirlediği 320 milyar metreküpü esas alırsak, bu kaynak dünya ölçeğinde “oyun değiştirici”, “eksen kaydırıcı” bir avantaj sağlamaz.

Dünya kanıtlanmış doğal gaz rezerv toplamı 198,8 trilyon metreküp. En büyük paya sahip ülke 38 trilyon metreküp ile Rusya. Ortadoğu’da 75,6 trilyon metreküp rezerv olduğu tahmin ediliyor. Doğu Akdeniz’in toplam rezervleri 3,5 trilyon metreküp, ki bu dünyanın bir yıllık tüketimine eşdeğer.

Üretimde lider ülke ise 921 milyar metreküp ile ABD. Yani, bizim yeni belirlenen rezervlerin neredeyse üç katı fiili üretimi var. Bizim en büyük tedarikçimiz olan Rusya’nın gaz üretimi ise yıllık 679 milyar metreküp.

Bu istatistikler gösteriyor ki, yeni keşfimiz dünya ölçeğinde mütevazı boyutlarda, ama 48 milyar metreküplük gereksiniminin sadece yüzde 2’sini üretebilen Türkiye için çok önemli bir gelişme.

Bu keşfin öncesinde Karadeniz’de başka önemli çalışmalar da oldu. Özellikle Doğu

Karadeniz’de on yıllardır arama yapılıyor ve bugüne kadar TPAO’nun yanı sıra ExxonMobil, BP ve Petrobras gibi çok uluslu petrol şirketleri tarafından 3 milyar dolardan fazla para harcandı.

Bize bitişik Romanya, Bulgaristan, Ukrayna ve Rusya deniz sahalarında da aramalar devam ediyor. Kimisinde üretim başladı ama çoğunda ya deniz sınırı ihtilafları ya da uluslararası arama iştahının azalması yüzünden devre dışı kaldı, daha elverişli koşulların doğmasını bekliyor.

Trakya’da özellikle Norveç devlet şirketi Equinor liderliğindeki doğal gaz aramaları olumlu sonuçlandı, Diyarbakır’da kaya gazı potansiyelinin yüksek olduğu da biliniyor. Ama Sakarya keşfi, bizim tarihimizdeki en büyük doğal gaz rezervi keşfi.

Doğal gazda yüzde 98 ithalata bağımlı olan, her yıl rakamlar değişse de yaklaşık 12 milyar dolar bedel ödeyen bir ülke için bağımlılığın ve dışarıya ödenen dövizin azalması ihtimali elbette ki hepimizi sevindirecek bir haber.

Türkiye yakın geçmişte bölgesel ihtilaflar ve hukuki çekişmelerden dolayı sismik ve sondaj gemileri kiralamakta zorluk çekmeye başlayınca uluslararası piyasadan iki sismik ve üç sondaj gemisi alımına giderek bu iş adeta millileştirdi. TPAO bünyesinde bu alanlarda iyi bir ekip olduğunu biliyorum. Hatta uluslararası bir taşeron firma da bu amaçla kullanılıyor.

Enerji piyasasında ülkelerinin kendi ilan ettikleri rezervler genellikle uluslararası oyuncular tarafından pek itibar edilmez ve çok rastlanılan abartı ihtimalini bertaraf etmek için rezervlerin parasal değerini de belirleyecek şekilde dünyaca kabul edilmiş tarafsız uzmanlarca teyit edilmesi istenir ve beklenir.

Doğal gazın keşfi, çıkartılması, yüksek sülfürden temizlenmesi, pazar bulunması, taşınması ve pazarlanması bugünden yarına olacak iş değil. Her şey yolunda gitse bile kaynakların işletilmesinden doğacak paraya ev sahibi ülkelerin dokunması en az 10 yıllık bir süreç. Gereken finansman, teknoloji, deneyim ve “know-how” olmaksızın Karadeniz’in son derece zorlu denizaltı ve üstü koşullarında başarı sağlamak Akdeniz’e kıyasla daha zor. Böyle bir denizde 3,000 km üzerinde derinliğe inerek üretimi gerçekleştirmek ve işlemlerden sonra kıyıya uğraştırıp dağıtıma vermek üç yılda yapılamaz. Dünya gaz sektöründe rezerv tespitinden üretime kadar geçen süre ortalama 7-8 yıl. Bunun benim yakından bildiğim tek istisnası Mısır’ın ENİ, BP, Mubadala ve Rosneft ortaklığında işletilen Zohr sahasında çok süratle hareket edilerek üretime 3,5 yılda geçilebilmişti.

Bu zorluklar nedeniyle uluslararası şirketlerle işbirliği ya da ortaklık kaçınılmazdır. Özellikle de en kısa sürede, 2023’e kadar, bu kaynakları üretime dönüştüreceksek.

Bildiğim kadarıyla, TPAO’nun mevcut kaynakları bu iş için yeterli olmayabilir, ciddi şekilde takviyesi gerekiyor. Belki de halka arzı amaçlanan TPAO ve BOTAS’ı küresel düzeyde rekabet edebilir bir şirkete dönüştürmek için önümüzde bir fırsat var.

Dünya pazarlarında doğal gaz arz fazlası olduğunu, talebin düştüğünü, fiyatların azaldığını görüyoruz. Böyle bir dönemde ülkelerin de, şirketlerin de yatırım iştahı düşük olduğundan yatırımcı bulmak her zamankinden daha zor olabilir.

Dahası, Sakarya sahasından gaz üretimi bizim halihazırda ithal ettiğimiz fiyatlardan daha pahalıya mal olacaksa, doğal gazın eskisi kadar popüler olmadığı ve özellikle hem yerli hem yabancı yatırımcıların geriye çekildiği bir dönemde sırf “milli ve yerli” olsun diye yatırım yapılması pek akıllıca olmayabilir.

Tavsiyem: Bu keşfi ne küçümseyelim ne de abartalım. Uluslararası gaz endüstrisi neyin ne olduğunu iyi biliyor, bu coğrafyada çok çalıştı, çalışıyor. Ülke içinde sonradan hayal kırıklığına dönüşecek büyük beklentiler yaratmayalım. Soğukkanlı bir yaklaşımda bu güzel haberi gerçek boyutunda tutalım, yeni rezervler keşfine yoğunlaşalım, en optimum düzeyde doğal gaz maliyetini düşürecek şekilde yatırımı göz önünde bulunduralım, 2023 hedefini inatla kendimize empoze etmeyelim, nihai yatırım kararından önce de dünyadaki başarılı örnekleri inceleyip, bu yolda uluslararası ortaklıklar ile birlikte yürüyelim.

Mehmet Ögütçü, Eski diplomat, başbakan danışmanı, Uluslararası Enerji Ajansı'nın Asya-Pasifik Başkanı, OECD Uluslararası Yatırım Başkanı, British Gas Hükümet İşleri Direktörü, Genel Energy, Invensys, Yaşar Holding, Şişecam Bağımsız yönetim kurulu üyesi. Halen merkezi Londra'daki *Global Resources Partnership* şirketi ve *The London Energy Club*'ın icra başkanı, *International Energy Charter*'ın özel elçisi ve *Trinus Capital* şirketi yönetim kurulu üyesi. *Geleceğimiz Asya'da mı?* (Milliyet), *2023 Türkiye Rüyası* (Etkileşim), *Yeni Büyük Oyun* (Doğan Kitap), *Yaşam Bir Seyahattir* (Destek), *The New Geopolitical and Economic Journey: Turkey's Next 10 Years* (Bilgesam) kitaplarının yazarı.

Bu yazıya atıf için: Mehmet Ögütçü, "Karadeniz Doğal Gaz Keşfi "Eksen" Değiştirir Mi?", *Panorama*, Çevrimiçi Yayın, 8 Eylül 2020, <https://www.uikpanorama.com/blog/2020/09/08/karadeniz-dogal-gaz-kesfi-ksen-degistirir-mi-mehmet-ogutcu/>

Telif@UIK*Panorama*. Bu yazının tüm çevrimiçi ve basılı telif hakları *Panorama* dergisine aittir. Yazıda yer verilen görüşler yazarına/yazarlarına aittir. UİK Derneğini, *Panorama* Yayın Kurulunu, dergi editörlerini ve diğer yazarları bağlamaz.